

Branko Zupanc

**Potepanja
s Friderikom**

Dražilnik:

POTEPANJE S FRIDERIKOM

Avtor: Branko Zupanc

copyright © 2021 by Branko Zupanc. Vse pravice pridržane.

Tisk in založba: Grafika Gracer d. o. o.

Knjiga je natisnjena s podporo Občine Žalec.

Mesečeva vrata

(prvič objavljeno v reviji Supernova)

**Samoten jezdec v tihi noči,
spremljajo ga mesec, zvezde,
truden bliža se prepereli koči,
išče sled do ozke ceste.**

Septembrska sobota je vedno bolj bledela v zelenem hrastovju in že v skoraj mračnem popoldnevu, ko sem zapuščal spodnji obronek Šmohorja in se bližal Zgornji Rečici. Košaro, do polovico polno lisičk in gobanov, sem dal v prtljažnik in se odpeljal s parkirišča pod pokopališčem. Nad njim stoji lepa cerkvena, posvečena blaženemu Antonu Martinu Slomšku.

Dograjena je bila leta 1939 po načrtih Janeza Valentinčiča, asistenta slovitega arhitekta Jožeta Plečnika. Tako lepega božjega hrama ni daleč naokoli. Posebej izstopa zvonik z balkoni in kupolami. Zidovi niso ometani, vidni so lepi kamni in človeku se zdi, da je prišel na Kras.

Za menoj je ostala Huda jama in Spodnja Rečica, potem pa še Laško, ko sem se poln nekih čudnih misli peljal ob Savinji proti Celju

Nekaj ni bilo prav. Čuden občutek je bil v meni, ki pa si ga nisem znal pojasniti. Nekaj me je spremljalo. Nekaj daljnega, nedoločnega, a vendar tako blizu, da bi se tistega skoraj lahko dotaknil. Nekaj na moji desni strani je potovalo z menoj, vendar na zunanji strani avtomobila. Spremljalo me je kot senca, v gostem mraku sem jo slutil, da je z menoj.

Za ovinkom se je na vzpetini vzpenjal kvišku proti zvezdnatemu nebu Stari Grad. Ščip je lebdel nad njim in njegova mesečina ga je oblivala v zgodnji jesenski meglici. In v njej, v tej mavrično srebrni penini so se zarisala vrata, spuščala so se navzdol po hribu v dolino in proti mojemu avtomobilu, vedno

večja, bronasto prosojna, v njih pa nejasna postava, senca nekoga in iz nekega drugega časa. Vrata so zakrila temno obzorje, na široko so se odprla, ko sem zapeljal skozi dveri in utonil za njimi v noč. A glej! Še vedno sem se peljal po cesti, črni asfalt sta oblivala avtomobilska žarometa. Vse je minilo, privid je zbledel v nič, pa vendar – ni bilo več tako kot poprej. Zdelo se mi je, da se neskončno počasi peljem po cesti in da nisem več sam. Privid med vrati, oblitih z mesečino, je počasi postajal vse bolj jasen, iz sence se je oblikovala postava in sedla na sedež poleg mene. Postava je postala popolnoma otipljiva in stvarna. Z levim očesom sem opazoval cesto pred seboj, z desnim pa postavo. Poleg mene je sedel moški, star okoli petdeset let. Na sebi je imel oprijete hlače, kratek volnen suknjič lepe modre barve, pod njim pa belo laneno srajco. Na nogah so bili koničasti čevlji, okoli vratu pa je nosil debelo zlato verižico. In še nekaj: izza zlatega pasu se je svetilo svetlo bodalo. Obraz? Malo daljši rjavi kodrasti lasje in bolj ali manj postržena brada in brki.

Kar vozila sva se. Še vedno nisva prišla do table '**Celje**', a vendar sva se peljala naprej. Kot da bi se peljala v brezčasju. Šlo je sicer naprej, a neskončno, neskončno počasi.

»Si morda Friderik?« sem previdno vprašal postavo.

»Sem. Ampak kateri? Prvi, drugi ...?«

»Mislim, da si drugi. Friderik Secundus.«

»Hej! Najprej me boš onikal. Le kako si me drzneš tikati? To menda veš, da sem knez, prej pa sem bil grof!«

Obraz se mu je namrščil, ustnice so se mu malo razprle in kot bi mi hotel pokazati zobe.

»Jok brate, odpade«, sem mu smeje odgovoril, ker sem v trenutku dobil inspiracijo na slovenski film 'To so gadi'.

»Dragi moj Friderik. Kaj misliš, kje si zdajle? V kočiji in v katerem stoletju?«

Nič ni okleval, ko je obrnil glavo proti meni in dejal: »Vem, da

se ne peljeva v kočiji, ker ne vidim nobenih konj. Tudi vem, da sem v tvojem stoletju, točno v katerem pa ne vem. Nekaj dolgih let je verjetno minilo, odkar so me v krsti odpeljali z Žovneka. Povedali so mi, da naj poiščem Branka in mi ga opisali. To naj bi bil ti, ker me je kar nekaj vlekel v to čudno vozilo brez vprege. Nič težavnega ni bilo, ker me je nekaj vodilo do tebe, kot da bi me neka sila vodila za roko in me usmerila k tebi.«

Odprl sem usta od začudenja in se nagnil proti vetrobranskemu steklu. Trdno sem oprijel volan, potem pa zmajal z glavo.

»NekajTočno. Zdaj pa mi še povej, kdo ti je dejal, da poiščeš ravno mene?«

»Oni. No, tisti na drugi strani. Sicer pa sem ti že povedal, da sem grof in knez in da zahtevam, da me ogovarjaš z 'oni',« je spet ostro zasikal Friderik. Čeprav pri vas nimate več ne kralja, ne knezov in baronov, pa vendar - jaz sem še vedno visokega rodu. Rodil sem se kot grofič in umrl kot knez, no, vsaj mislim, da sem umrl. In zato zahtevam, da me ogovarjaš z 'oni'!«

Nekaj časa sva bila tiho, le avto je brnel in še vedno nisva pripeljala do table **'Celje'**.

»Dragi moj Friderik«, sem previdno začel in takoj nadaljeval, ker sem se bal, da me bo spet nahrulil. »Spoštujem tvoj visoki stan in ti priznavam mesto v tvoji rodbini. Od vseh celjskih grofov si mi bil najbližji, zato ti predlagam, da skleneva sporazum. Zdaj si tukaj z menoj in v novi dobi in prav je, da se tikava, saj ne vem, če ne bom čez minuto že spet sam in boš ti kot privid ali karkoli si že, izginil še preden bo zašel mesec. Bodiva prijatelja pa čeprav samo nekaj trenutkov ali pa morda nekaj ur, dni, mesecev ... Jaz sem Branko in bodiva pajdaša, tovariša v tem čudnem časovnem labirintu vse dotlej, dokler se ne bodo zaprla mesečeva vrata.«

Ni mi takoj odgovoril. Bila sva tiho, le avto je brnel skozi noč, mesečina je sijala na črni asfalt, desno nad Savinjo pa se je končno prikazal obris Starega gradu.

Friderik Secundus pa je bil trmast od glave do nog. Ni mogel sprejeti, da bi ga tikal, saj sem bil zanj čisto navaden človek.

» Prvič: ni nobenih mesečevih vrat. Jaz jih nisem opazil. In drugič: ti si globoko pod menoj in to tudi upoštevaj. Če bi živel v mojem času, bi te za takšno predrznost spravil na vešala, najmanj pa kar bi te doletelo, bi bila dolga, temačna in plesniva voza. Ni prav od tebe, da me ne spoštuješ, pa čeprav sem zdaj v tvojem času in veš, da nimam moči nad teboj!«

»Kakor želiš, Friderik. Glej, nisem te jaz povabil v moj čas, ti si prišel k meni in zdaj upoštevaj naše navade. Prej ko jih boš sprejel, bolje bo za oba. Občutek imam, da si prišel k meni zaradi svojih notranjih stisk in da moraš še nekaj storiti ali popraviti na tem svetu. In jaz ti bom pomagal, če bom le lahko. Bova postala prijatelja? Prijatelji pa si podajo roko in se ne vikajo ali pa onikajo. Odloči se.«

Avto je vozil naravnost po cesti, čas ni veljal nič, peljala sva se skozi prazno večnost in mesečina je sijala naravnost na naju.

»Prav«, je umirjeno odgovoril. »Naredil bom izjemo, prvo in edino v tem mojem času in obstajanju. Tam, kamor sem odšel v tisti julijski noči, ko sem zaprl oči na Žovneku, sem bil med sebi enakimi, a zdaj se mi zdi, da sem v nekih hudih sanjah. Zdaj, ko sem tu, v tvojem času in v tvojem čudnem tostranstvu. Pa naj bo, bodiva pajdaša. Drugega mi ne preostane, če hočem najti tisto, po kar sem prišel. To pa lahko najdem samo na tem svetu. Tisti, na drugi strani, so mi svetovali, naj te poiščem.«

Segla sva si v roki. Njegova je bila tako otipljiva in tako

resnična. Zame je bil Friderik živ. In glej! Mesečina je ugasnila, zdaj sva bila v resničnem svetu in peljala sva se po cesti in mimo table '**Celje**', prevozila sva križišče in se bližala nočnemu mestu, osvetljenem z neonskimi lučmi.

»Kam naj te peljem, Friderik? K meni domov?«

»Pelji me na Zgornje Celje. Tam bom prespal v svoji čumnati, iz katere sem nekoč gledal skozi snežni metež na Savinjo, ko me je oče izpustil iz voze. Takrat ni bilo več moje Veronike.«

»Žal, ne bo šlo«, sem zamrmral.

»Kako? Zakaj ne bo šlo?« Pogledal me je začudeno in si pogladil brke in brado.

»Zato, ker je vhod v grad ob tej uri zaklenjen. Sicer pa – tam ni več tvoje čumnate, grad pa je, kolikor ga je pač še ostalo, v lasti Mestne občine Celje. Pa kako, da tega ne veš? Malo prej si mi povedal, da se zavedaš, da se pelješ z avtom in da si v mojem času, da pa je grad Zgornje Celje že dolgo razvalina, tega pa ne veš? No, saj ga počasi obnavljajo, ampak ni več tisti, kot je bil v tvojem času.«

Friderik je pljunil pred noge in revsknil skozi zobe: »Dobro vem, kaj in kako je gori na hribu, ampak moja čumnata je še tam, takšna kot takrat, ko me je oče izpustil iz voze. Potem, ko mi je vzel Veroniko in mi je bila edina zakonita žena. Prve nisem nikoli ljubil in je tudi nisem priznal, ker ni bila v mojem srcu, še njene sence ni bilo v njem! Prav nič mi ni pomenila, prav nič, celo sovražil sem jo. Nazadnje sem se ji samo še umikal in v meni ni bilo več nobene moči, da bi jo še videl. Izpolnil sem le očetovo voljo in nič drugega.« Spet je pljunil na predpražnik.

Glas je povzdignil in videl sem, kako je njegova desna roka božala ročaj bodala. Še vedno, po toliko stoletjih sta bila v njem odpor in mržnja do Frankopanke.

»Nekaj naj ti bo jasno. Čeprav imaš lepo in ozaljšano bodalo, ampak pljuval v mojem avtu ne boš, pa bodi stokrat grof in knez.

Sicer pa se za tako visokega gospoda to nikakor ne spodobi.«

»To imaš pa prav. Ne spodobi se,« je pritrdil Friderik.

»Če bo čas, mi boš o tem, kako je bilo z Elizabeto povedal,« sem dejal Frideriku. To me zelo zanima. V knjigah piše, da naj bi jo umoril. Kaj pa božja milost, ti je glede Frankopanke oprostila?«

Začudeno me je pogledal. »Vse se je izšlo tako kot sem predvidel. Sicer pa sem za tisti greh, ki sploh ni bil, dobil odpustke pri papežu.«

»Prav. Če te zapeljem na grad, ne boš mogel vanj, ker so ob tej uri dvoriščna vrata že zaklenjena, novo obzidje pa tudi ne boš mogel preplezati. In tvoja soba, res je zastekljena, a tudi zaklenjena in prazna, ničesar ni v njej.«

»Samo na hrib me pelji, na domačem dvorišču se bom sam znašel!«

Oblaki so zakrivali mesec, ko sva se v trdi temi pripeljala do Starega gradu. Izstopila sva iz avtomobila na parkirišču pod obzidjem, ki je bilo medlo osvetljeno s svetilko na vogalu. Samotno je bilo, bila sva sama, jaz in pred menoj Friderik v srednjeveški noši. Zdaj sem si ga še bolj natančno ogledal. Bil je lep, postaven moški v srednjih letih. Resen pogled in nekam zasanjane modre oči. Čas je zdrsel za hip v njegov vek. Podal mi je roko, potem pa krenil proti železnim dvoriščnim vratom. Še nekaj trenutkov in vzela ga je noč.

»Hej, se bova še kaj videla?« sem zaklical za njim.

»Ko bo čas, te bom poiskal, tako kot sem te danes,« sem zaslišal njegov glas nekje za obzidjem. Torej je bil že onkraj zidu. Spet se je pokazal mesec nad Miklavškim hribom, me medlo osvetlil, ko sem se zavedel, da stojim sam na parkirišču. Nekaj čudnega je bilo okoli mene. Postalo mi je tesno zaradi vse te samote in snidenja s Friderikom, ki je prišel z drugega sveta. Nekaj skrivnostnega, a tudi čudovitega je prišlo v moje življenje.

In zdaj grem s to skrivnostjo novim trenutkom naproti. To bom moral sprejeti pa če mi bo všeč ali pa ne. Pogledal sem proti obzidju. Tam nekje, kjer je nekoč stal koničast svod, pod njim pa grajska kapela svetega Andreja, se je na dolgo zabliskalo, od daleč pa kakor bi slišal glas krokarja. Kot bi me hotelo nekaj prestrašiti. Drugače bi se počutil, če bi bil dan, tako pa sem stal v mrakobi pod grajskim obzidjem čisto sam.

Branko, najbolje, da se pobereš od tod, sem si dejal. Sedel sem za volan in se odpeljal proti domu. Nocoj bom verjetno slabo spal.

Med potjo sem skušal urediti misli. Ni šlo. Vse se je prepletalo, zmeda je bila v moji glavi. Friderik Secundus v mojem resničnem svetu me je zbegal in me navdal z neko čudno tesnobo. Bil sem ga vesel, da je stopil v moje življenje, pa čeprav morda kot privid, a hkrati me je bilo strah njegove bližine. No, ne ravno strah, bolj spoštovanje do tega grofa, kneza, ki je imel neizmerno moč nad drugimi navadnimi smrtniki.

V mislih vidim pred seboj njegovo pismo:

»*Mi, Friderik Secundus, grof in knez Celjski, Ortenburški in Zagorski ...*« Zdaj sem slišal tudi njegov glas, saj sva se pogovarjala v avtu in na gradu.

Če se bova še srečala, kam bova šla naslednjič? Kam bo hotel? Na Zgornji Lanovž? Med razvaline Žovneka? V Knežji dvorec bo zagotovo želel in kako bo, ko bo ugledal svojo lobanjo? Potem pa še naprej v Braslovče, Jurklošter, Vrbnik, Bakarac na otoku Krku ...?

Avto sem zapeljal v garažo, se v kurilnici preobul v copate in odšel v dnevno sobo. Iz kuhinje je dišalo po palačinkah, ki jih je žena pripravila za večerjo. Na pult sem dal košaro z gobami.

»Le kod si hodil tako dolgo?« me je skoraj očitajoče vprašala. Preoblekel sem se v trenerko, sedel na kavč in ji dejal:

»Marta, zdaj pa me dobro poslušaj! Nekaj ti moram povedati.«

Gledala me je in prisluhnila. Vse sem ji povedal. Vse, kar sem doživel, ona pa me je brez besed poslušala in gledala kot da me je prvič videla. In potem – verjela mi je. Že dolgo, dolgo me pozna in ve za moja pesniška sanjarjenja, ve pa tudi, da sem zaljubljen v zgodovino in v pozni srednji vek.

Pripomnila je samo, da naj malo ustavim konje, ker živim kar malo preveč v preteklosti.

»Zdaj živim za sedanjost in rad bi tudi za prihodnost, čeprav se mi je danes vse to resnično zgodilo, kot sem ti povedal. Morda Friderika ne bom več videl, kaj vem. Če pa bova spet skupaj, se bom potrudil, da ga boš tudi ti spoznala.«

S tem sva končala razgovor. Pojedel sem samo dve palačinki, spil malo pivo in odšel v spalnico, a kaj ko dolgo nisem mogel zaspati. Današnji dogodek mi bo ostal v spominu, predvsem zaradi te izjemne redkosti, ki se ne zgodi vsak dan. Kaj vsak dan, v stoletjih se kaj takšnega ne zgodi! Predzadnji Celjan me je obiskal, zaupal mi je in me izbral za vodiča! Še vedno pa ne vem, kakšen smisel in cilj ima vse to srečanje. Ampak, Branko! Ponujena ti je bila roka morda tistega, Najvišjega, da boš morda spoznal, od kod prihajamo in kam odhajamo. To je pravzaprav sreča, ki me je doletela in bom morda prezgodaj spoznal tisti *prehod*, o katerem sem mnogokrat slišal in bral. Torej tisti *prehod* le ni katastrofa in konec, ko pride smrt?! In če je tako, potem je vse lepo in prav, vse se prav zgodi v tem našem vesolju, na naši ljubi Zemlji, v našem čudovitem okolju in predvsem v nas samih. Nekaj je zagotovo: današnji dogodek bo še kako vplival name, na moje življenje in smisel bivanja v tem življenju. O tem se ne bom več prepiral s samim seboj in z drugimi. To je zdaj moje, to so moji dogodki in moja spoznanja, dal pa jih bom

tudi drugim, ko bo za to napočil primeren trenutek. *Ende!* Ne, bolj primerno bi bilo: amen! Končno se je počasi priplazil v oči spanec, *zmanjkalo* me je okoli polnoči.

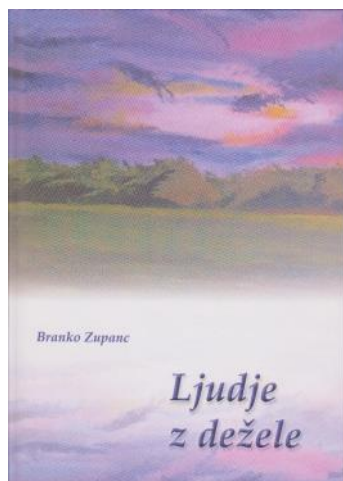
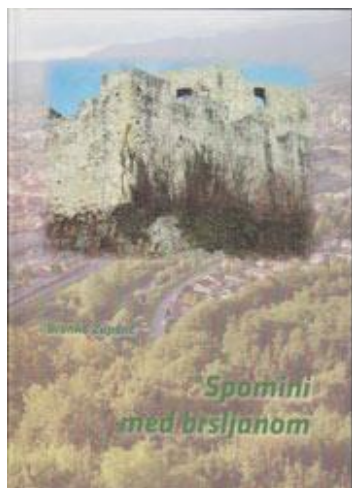
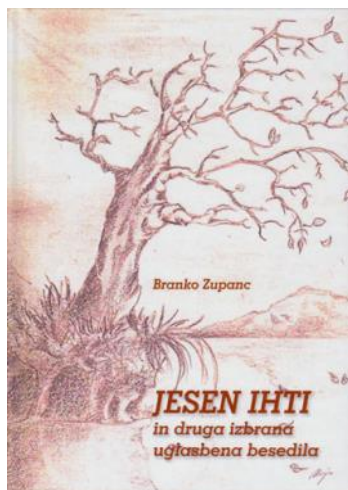
Kot sem slutil že na Starem gradu, sem slabo spal. Premetaval sem se po postelji, ker spanec ni bil globok. Tu in tam se mi je prikazala nejasna podoba Friderika in vse se mi je zdelo kot nesmisel. Ne rečem, da so to bili prividi, bili so ločeni in nepovezani prehodi iz enih sanj v druge. Zdelo se mi je, da nekaj iščem okoli sebe, na trenutke pa sem postal negiben in se nisem mogel premakniti.

Ma, k vragu, pa takšna noč!

Zbudil sem se okoli osme ure. Prva misel je bila: Friderik! Kdor še ni bil v takšnem položaju, kot sem se včeraj znašel jaz, si težko predstavlja moje počutje. Misli so bile čiste in dobro sem se zavedal, kaj se je zgodilo sinoči, ko sem se vračal izpod Šmohorja. Slutil sem, da bodo naslednji tedni in meseci cela vrsta dogodkov. Seveda, če se bo Friderik vrnil. V tem primeru bo sledila logika dogodkov, ki jih bo ustvarjal prevzvišeni gospod grof in knez, v katerih se bosta prepletali popolnoma različni usodi: moja in Friderikova. Kaj hočemo. Vstopil je v moje življenje, jaz pa v njegovo. Njegovo življenje? On je svojega že zdavnaj izgubil in zdaj je prišel z druge strani kot duh, a vendar tako stvaren, kot bi bil še vedno živ. Le čas ga je prehitel. Njegov čas. Njegov pa je dohitel mene. In zdaj sva tu. Kako je že dejal Shakespeare? 'Tisto, kar mislimo, da smo, je »iz takšne snovi, kot sanje«, tisto, kar smo zares, pa je težko in čvrsto kot kamen.'

No, pa bodi tukaj, Friderik. Zdaj si potnik v mojem času in morda iskalec nečesa skrivnostnega, ker ..., ker nisi bil poslan v moj čas kar tako ...

Od avtorja - izšlo pred kratkim:

Spletna stran & naročila:

<http://cld.si/BrankoZ.html>